

PAVE FRANS

Tale til domstolen Den romerske rota ved åpningen av rettsåret [2024]*

Kjære auditørprelater!

Jeg er glad for å motta dere, som hvert år, sammen med de som arbeider i tilknytning til denne apostoliske domstol. Jeg takker dekanen og dere alle for den dyrebare tjenesten dere gjør for den petrinske tjenesten i sammenheng med justisforvaltningen i Kirken.

I dag ønsker jeg å reflektere sammen med dere over et hovedaspekt ved denne tjenesten, et aspekt som jeg ofte har vendt tilbake til, også med en serie katekeser, nemlig temaet *skjelning* (discernimento). Jeg har til hensikt å fokusere på den spesifikke skjelning som det påhviler dere å realisere på ekteskapsprosessenes felt, angående eksistensen av eller ikke av avgjørelsesgrunner for å erklære nullitet for et ekteskap. Jeg tenker på deres kollegiale rettsbehandling i rotaen, på den som blir utført av de lokale kollegiale domstoler eller – hvor dette ikke er mulig – av enedommeren, kanskje hjulpet av to bisittere, foruten på domsavsigelsen avsagt av diøceanbiskopen selv, spesielt ved de kortere prosesser, idet han rådfører seg med saksforberederen og bisitteren.

Det er et alltid aktuelt tema som har interesse også på området for den implementerte reform av ekteskapsnullitetsprosessene, foruten i familiepastoral sammenheng, inspirert av barmhjertigheten overfor de troende som befinner seg i problematiske situasjoner. På den andre side må ikke opphevelsen av kravet om en dobbelt konform dom i nullitetssaker, innføringen av den kortere prosess innfor diøceanbiskopen, foruten arbeidet med å strømlinjeforme og gjøre domstolenes arbeid mer tilgjengelig bli misforstått, og aldri må behovet for å tjene de troende med en tjeneste som hjelper dem til å forstå sannheten om deres ekteskap, mislykkes. Det er en tjeneste, det er en tjeneste vi gir. Som jeg fremhevet i innledningen til *Motu Proprio Mitis iudex Dominus Iesus*, er målet ikke at «ekteskapenes nullitet skal fremmes, men prosessens hurtighet – ikke mindre enn en simpel rett –, for at ikke de troende på grunn av rettsbehandlingens langsomme avgjørelse lang tid skal bli holdt nede i tvilens mørke». Derfor, idet jeg følger i

*Italiensk originaltekst:

<https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2024/january/documents/20240125-inaugurazione-rota-romana.html>

(Åpning av det 95. rettsår [2024] ved domstolen Den romerske rota – Hans Hellighet pave Frans' tale [*Inaugurazione del 95° anno giudiziario del Tribunale della Rota Romana – Discorso del Santo Padre Francesco*]) — Holdt fredag 25. januar 2024 i *Sala Clementina* – Norsk oversettelse: Mgr. dr. iur.can. Torbjørn Olsen.

fotsporene til mine forgjengere, har jeg villet «at ekteskapsnullitetssakene skulle tas under behandling ad rettslig vei – og ikke ad administrativ –, ikke fordi sakens natur pålegger det som løsning, men heller fordi det er et påtrengende ønske å verge sannhet om det sakrale bånd så mye som mulig; og da frembyr den rettslige ordnings garantier seg som best.»

Samtidig, etter å ha understreket viktigheten av barmhjertigheten i den familiepastorale sammenheng, som jeg gjorde særskilt med den apostoliske formaning *Amoris laetitia*¹, forminsker det ikke vår forpliktelse til å søke rettferdigheten når det handler om nullitetssakene. Tvert imot, nettopp i lys av barmhjertigheten, overfor menneskene og deres samvittighet, er den rettslige skjelning om nullitet viktig. Den har en uerstattelig pastoral verdi og passer harmonisk inn i den forpliktende pastorale omsorgen for familiene. Derved blir det som jo ble hevdet av den hellige Thomas Aquinas, realisert: «Barmhjertigheten tar ikke bort rettferdigheten, men er rettferdighetens fylde»².

Som dere godt vet ut fra deres erfaring, er oppgaven å dømme ofte ikke lett. Å nå frem til moralsk sikkerhet om nullitet, å heve seg over formodningen om gyldighet i det konkrete tilfellet, innebærer å fullføre skjelningen, den som hele prosessen, spesielt saksforberedelsen, er innrettet på. Slik skjelning utgjør et stort ansvar som Kirken betror dere, fordi den berører livet til enkeltpersoner og familier sterkt. Vi trenger å møte denne oppgave med mot og klarhet, men først og fremst er det avgjørende å stole på Den Hellige Ånds lys og kraft. Kjære dommere, *uten bønn kan man ikke være dommer*. Dersom noen ikke ber, vær så snill å ta avskjed, det bedre slik. I *Adsumus*, den vakre påkallelsen av Talsmannen som blir resitert ved sammenkomstene i deres domstol, heter det: «Vi står her for ditt ansikt, Hellige Ånd, vi er alle samlet i ditt navn. Kom til oss, hjelp oss, stig ned i våre hjerter. Lær oss du hva vi må gjøre, vis oss du hvilken vei vi sammen skal gå. La oss, syndere, ikke være til hinder for rettferdigheten, la ikke uvitenhet lede oss på villspor, la ikke den rent menneskelig sympati gjøre oss forutinntatte, men la oss være ett i deg, og i ett og alt holde oss til sannheten.» La oss alltid huske dette: skjelningen skjer «på kne» – og for en dommer som ikke vet hvordan han skal legge seg på kne, er det bedre å ta avskjed – idet vi bønnfaller om Den Hellige Ånds gave: bare slik kan vi komme til avgjørelser som går i retning det beste for menneskene og for hele det indre kirkelige fellesskap.

Den rettslige skjelnings objektivitet krever da å være fri fra enhver forhåndsdom, både for og mot nullitetserklæring. Dette innebærer å frigjøre seg både fra rigorismen til de som vil kreve absolutt sikkerhet, og fra en holdning inspirert av den falske overbevisning om at nullitet alltid er det beste svar, det den hellige Johannes Paul II kalte «risikoen for en misforstått medfølelse [...], bare tilsynelatende pastoral». I realiteten – fortsatte paven – «ender veiene som avviker

¹ Jf. fremfor alt kapittel VIII.

² *Summa Theologiae*, I, q. 21, a. 3, ad 2. Jf. den apostoliske formaning *Amoris laetitia*, 311.

fra rettferdigheten og sannheten med å bidra til å fjerne menneskene fra Gud, ved å oppnå det motsatte resultatet av det man søkte i god tro»³.

Dommerens skjelning krever to store dyder: klokskap og rettferdighet, som må være preget av nestekjærligheten. Det er en intim sammenheng mellom klokskap og rettferdighet, siden utøvelsen av *prudentia iuris* tar sikte på å vite hva som er riktig i det konkrete tilfelle. En klokskap som jo ikke handler om avgjørelse full av skjelning, men snarere en deklarativ handling mht. eksistensen eller ikke av ekteskapet som gode; derfor må en klok rettsforståelse, for å være virkelig pastoral, være rettferdig. Rettmessig skjelning impliserer en handling ut fra pastoral kjærlighet, selv når dommen måtte være negativ. Og også en risiko.

Skjelningen om gyldigheten av båndet er en kompleks operasjon, i respekt for at vi ikke må glemme at tolkningen av den kirkelige lov må gjøres i lys av sannheten om ekteskapets uopløselighet, som Kirken tar vare på og ber ut i sin forkynnelse og sin misjon. Som Benedikt XVI lærte, «tolkningen av den kanoniske lov må skje i Kirken. Det handler ikke om et rent ytre anliggende, tilpasset: Det er et krav til selve *humus* [jordsbunnen] for den kanoniske lov og for den realitet som er regulert ved den. *Sentire cum Ecclesia* [det å tenke med Kirken] har mening også innen disiplinen, med utgangspunkt i de læremessige grunnlag som alltid er til stede og virksomme i Kirkens lovbestemmelser»⁴. Dette er hva jeg ber dere om, dommere: å tenke med Kirken. Og jeg spør dere, hver og en av dere: ber dere, for å tenke med Kirken? Er dere ydmyke i bønner og ber dere om lys fra Herren, for å tenke med Kirken? Jeg kommer tilbake til dette: dommerens bønn er essensiell for hans oppgave. Dersom en dommer ikke ber eller kan be, er det bedre for ham å gå for å gjøre en annen jobb.

Til slutt vil jeg minne om at skjelningen om nullitet støttes og garanteres ved at den er synodal⁵. Når domstolen er kollegial, slik det som regel er, eller når det er en enedommer, men han rådfører seg med dem han skal, skjer skjelningen i et klima av dialog eller diskusjon, der åpenhet og gjensidig lytting er fundamentalt, for en felles søke etter sannheten. Det er også et prioritert og seriøst strev. Som jeg allerede har sagt, i denne tjenesten er det essensielt å påkalle Den Hellige Ånd, mens vi streber etter å bruke alle menneskelige midler for å finne sannheten. Av denne grunn er det viktig at saksforberedelsen utføres nøyaktig, for ikke å havne under en forhastet og *a priori* dom, akkurat som det er nødvendig at dommeren, for å oppfylle sitt *oppdrag* på en adekvat måte, ser til sin egen permanente formasjon gjennom studiet av rettsforståelsen og den juridiske lære. Det tilkommer dere, kjære auditørprelater, å ha et spesielt ansvar for å dømme: derfor

³ Tale til Den romerske rota, 18. januar 1990, nr. 5.

⁴ Tale til Den romerske rota, 21. Januar 2012.

⁵ Jf. tale til Den romerske rota, 27. januar 2022.

anbefaler jeg dere Den Hellige Ånds ledelse og åpenhet for å være rettferdighetsoperatører i enhver sammenheng.

Jeg betror deres arbeidet til den hellige Maria, *Virgo prudentissima* [den viseste jomfru] og *Speculum iustitiae* [rettferdighetens speil], og av hjertet velsigner jeg dere. Vær så snill, ikke glem å be for meg, for dette arbeidet er ikke lett! Noen ganger er det gledelig, men lett er det ikke. Takk!